

El-bonden kommer

Bondens flis og halm kan gi bygda strøm og varme. Ny teknologi har gjort det mulig å lage strøm av biobrensel. Teknologien er under utprøving på Norges Landbrukshøgskole (NLH). Her regner man med at den vil være tilgjengelig i store volum om tre-fire år.

Petter Heyerdahl ved NLH har stor tro på teknologien: Sagbruk kan spare penger samtidig som de løser et avfallsproblem. Vanlige boliger kan få strøm til 25 øre per Kwh. Og søppeldeponier kan ha salg av elektrisitet som biinntekt.

— I alt kan norsk biobrensel produsere strøm tilsvarende et gasskraftverk, mener Heyerdahl.

I vinter blir det trolig bygd et forsøkshus ved NLH som blir selvforsynt med strøm ved hjelp av denne teknologien.

Side 3

Om noen år kan bonden få ny attåttnæring: Produksjon av strøm og varme til bygda. (Foto: Fred Friberg/Samfoto)

INNHOOLD

- 4 Genmodifisert mat kommer i høst
- 5 Flere uhell ved atomreaktor
- 7 Tog skal gå på strøm fra vindmøller
- 8 Redere vil rense utslipp fra skip
- 8 — Grundig behandling av landbruksveier
- 12 Verdens «snilleste» bjørn bor i Norden
- 12 Praktiske bjørnetips

— TV-aksjon med misvisende markedsføring

— Markedsføringen av TV-aksjonens prosjekter i Russland er feilaktig og mangelfull. Men formålene er gode.

Det sier Russland-ekspert ved Fritjof Nansens institutt, Rune Castberg. Han har tidligere

kritisert prosjektene i et intervju i Dagbladet, men presiserer at kritikken gjaldt markedsføringen, ikke selve prosjektene.

Fra TV-aksjonen forsikres det at eventuelle feil skal rettes opp.

Side 6

— Sauen må ut av kjerneområdene

— Bjørner flest spiser sau hvis de får en sjanse. Derfor kan vi ikke ha sau i kjerneområdene for bjørn, sier viltforvalter Tor Punsvik. Han mener det er en myte at bare et fåtall slagbjørner tar knekken på sau, og kritiserer rovdyrpolitikken til både myndigheter og miljøbevegelse.

Side 5

Natur&miljø Bulletin

UTGIVER: Norges Naturvernforbund KONT. RED: Jens P. Toldnæs
REDAKSJON: Siri L. Nilsen, Audun Garberg

Boks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo
BANKGIRO: 8200 01 44203
POSTGIRO: 0803 50 94602
E-POST: redn@sn.no
TELEFON: 22 71 55 20
TELEFAKS: 22 71 56 40
DIREKTE: 22 04 46 + 39 (Nilsen),
40 (Svalbjørg), 41 (Toldnæs),
44 (Garberg)
NESTE UTGAVE: 4. oktober, 1996.

ANNONSER TLF: 22 71 92 20
ANNONSER FAKS: 22 71 92 38
ABONNEMENT:
199/år (privatpersoner)
500/år (bedrifter)
PRODUKSJON: Gan Grafisk, Oslo.
Trykket på Cyclus, 100% resirkulert

norsk fagpresse

Vi vil vite hva vi spiser

**Hvorfor må vi spise genspleiset mat? Er det farlig?
Hvilke matvarer er det?**

Gen-eksperter er betegnet som mennesker som kan enormt mye om nesten ingenting. Men bare nesten. De stabler og bytter om på noen av de minste byggesteinene i naturen, og selv om vi ikke kan se det de gjør kan vi se resultatene av det. Eller kan vi ikke det?

I fjor var det en amerikansk tomat som fikk «evig» liv. Nå er USA klar med en ny soyabønne. Genspleiset for at den skal tåle de nødvendige mengdene av sprøytemiddelet Roundup.

Er det farlig å spise en gentuket soyabønne? For folk flest er det sansynligvis ikke det. Det er ikke farlig å gå med et klesplagg produsert av barnarbeidere heller, men det er ikke sikkert folk flest vil ha det av den grunn. Forbrukerne få mulighet til å velge.

Det har de ikke i dag. Selv om Norge ikke har godkjent markedsføring av genmodifiserte produkter kan ingen garantere at ikke ketchup, kjeks, suppe, margarin og en rekke andre matvarer som inneholder genmodifiserte tomater og soyabønder havner i norske kjøkken og norske maver.

Folks barriere mot genmodifisert mat skyldes ikke utelukkende frykt for at maten er skadelig. Den er like mye et resultat av en inngrodd respekt for at naturen vet best og at det er etisk galt å putte flyndreegen inn i osp for at trærne skal bli motstandsdyktig mot kulde eller bytte om på genene på en bønne for at den skal tåle sprøytemidler.

Når genspleiset mat også kan være et problem for allergikere bør myndighetene høre på forbrukernes bønner - vi vil bare vite hvilke bønner som er hvilke.

Gjeste-kommentar

«Hormon- karusellen»

**Hva er det Danmarks
miljøvernminister Svend
Auken vet som ikke Thor-
bjørn Berntsen og Gro
Harlem Brundtland vet?**

*Av Heidi Sørensen
leder i Norges Naturvernforbund*

Danske menn har redusert sædkvalitet, amerikanske alligatorer har deformerte kjønnsorganer og nederlandske unger har nedsatt intelligens. Den danske dokumentarfilmen «Hormonkarusellen» viste norske TV-seere hvordan hormonhermende miljøgifter vi omgir oss med kan true selve forplantnings-evnen til dyr og mennesker.

Den danske dokumentarfilmen er sterk kost, selv for garvede miljøvernere. Den snikende faren fra miljøgiftene som påvirker hormonsystemet kan virke som nok en uoverkommelig miljøtrussel. Men denne gangen er faren mer konkret, den dreier seg om miljøgifter vi omgir oss med, som finnes i maling, plast, sprøytemidler og vaske-midler. Det er også miljøgifter som kan identifiseres og forbyes.

Da dokumentarfilmen ble vist i Danmark førte den også til at det ble fart på lovgivningsprosessen. Danske myndigheter mener de har nok informasjon til å forby hormonhermende miljøgifter i sprøytemidler, og til å frigi informasjon til forbrukerne om hvilke produkter miljøgiftene inngår i.

De norske reaksjonene så langt ligner nøling og usikkerhet. Miljøvernministeren har det siste året fomlet fram og tilbake i spørsmålet om forbrukerne har rett på informasjon om hvilke produkter de hormonhermende miljøgiftene inngår i. Ingen kan garantere at det ikke finnes rester etter hormonhermere i importerte eller norske grønnsaker. Landbruksstilsynet og Næringsmiddelkontrollen tester nemlig ikke om frukt og grønnsaker inneholder rester etter hormonhermende miljøgifter som finnes som hjelpestoffer i sprøytemidler.

Det er et år siden «Hormonkarusellen» ble vist i Danmark. Siden den gang er det kommet til kilovis med dokumentasjon om hormonteorien. Størst oppmerksomhet så langt har den amerikanske boka «Our Stolen Future» vakt, der vise-president Al Gore har skrevet forordet.

Det er grunn til å stille spørsmålet: Hva er det Danmarks miljøvernminister Svend Auken vet om miljøgifter, som Gro Harlem Brundtland og Thorbjørn Berntsen ikke vet ennå? Sansynligvis ingenting.

Vi tror folk vil unngå disse miljøgiftene, og vil bidra i kampen mot dem. Derfor vil også midler fra årets TV-aksjon «Miljø for Livet» gå til arbeidet mot de hormonhermende miljøgiftene. Gir du penger 20. oktober er du med i kampen mot miljøgiftene.

Abonnér på Natur & miljø Bulletin!

Årsabonnement kr. 199,-
inkluderer 22 utgaver, pluss fire tema-Bulletiner.
Ring 2271 5520 eller send fax til 2271 5640.

Biologisk strøm kommer

**Flis og halm kan
gjøre bonden til
bygdas kraftleve-
randør. Elektrisitet
tilsvarende et gass-
kraftverk kan ved
hjelp av ny tekno-
logi utvinnes fra
biobrensel i Norge.**

*N&M Bulletin
Iri Lehne Nilsen*

— Teknologien finnes. Om tre-fire år vil den være tilgjengelig i store volum, sier Petter Heyerdahl ved Institutt for tekniske fag på (NLH). Han jobber med såkalte stirlingomformere; en slags fyrkjel som lager strøm samtidig som den produserer varme. Tidligere teknologi på området var mer komplisert og dermed dyrere i drift. Nå greier man å lage strøm

direkte fra røykgassen, og har presset prisen betraktelig.

Nye inntektsmuligheter

Så langt er omformeren først og fremst brukt til å lage strøm der man fyrer med gass eller olje. Nå har forskerne fått den til å lage strøm av biobrensel.

— Særlig sagbruk kan ha stor nytte av teknologien, mener Heyerdahl. Der har man biobrenselet tilgjengelig — ofte i så store mengder at det kan være et avfallsproblem. I tillegg er behovet for varme stort, og sagbrukene brenner uansett flis for å tørke trevirke. Prisen på strøm kan komme helt ned i 11 øre per kWh.

Gårdsbruk kan også bruke systemet. Materiale som halm, sagflis og ukurant trevirke kan brukes til strøm- og varmeproduksjonen.

— Jeg ser for meg en ny yrkesgruppe: Bioenergibønder. De kan levere varme til meieriet eller skolen i nabolaget, og selge strøm til nettet, sier Heyerdahl. Han trekker også fram deponier som svært aktuelle brukere av teknologien. De brenner ofte gassen, og vil kunne tjene 200 000-400 000 kroner i året på salg av strøm.

I vanlige boliger

Også vanlige boliger kan ha nytte av teknologien. Et anlegg som fyrer med pellets kan gi strøm til 25 øre for en kWh.

— Særlig er den lønnsom i privathus, skoler og andre bygninger som allerede bruker olje til oppvarming, sier Heyerdahl.

Forsøkshus: Privat kraftverk

**Til våren kan et forsøks-
hus stå ferdig på Norges
Landbrukshøgskole. Det
skal produsere sin egen
energi og ha egen avløps-
ordning.**

Stirlingomformeren som lager strøm og varme samtidig skal brukes i et forsøkshus som trolig bygges i vinter. Et hus som vil produsere den energien det selv trenger. Det vil imidlertid ha behov for strøm utenfra sommerstid, mens det vil produsere et overskudd av strøm om vinteren.

— Om vinteren har man behov for mye varme, og får dermed store mengder strøm. Overskuddet kan tilføres nettet. Om sommeren blir det

omvendt, da har man ikke behov for oppvarming, og det produseres heller ikke strøm. Isteden henter man strøm fra det vanlige nettet.

Kloakk blir gjødsel

Også avløpssystemet på forsøkshuset blir annerledes enn vanlig: Avløp fra toalettet samles opp i en tank som tømmes en gang i året. Innholdet skal deretter

komposteres og brukes til gjødsel i jordbruket.

Resten av avløpsvannet skal gå gjennom et rotsoneanlegg hvor planter og mikroorganismer står for rensingen.

— Et miljøvennlig hus, fastslår Petter Heyerdahl. — Slike selvstendige løsninger er godt egnet for spredt bosetting. Men også i byområder kan det være aktuelt.

Bedrer kloakknett

Investeringene i kommunalt avløp var omtrent like store i 1995 som året før, melder Statistisk sentralbyrå. Det har imidlertid vært en svak

vidring i investeringene: Fra bygging av avanserte renseanlegg med nitrogenfjerning og slambehandling til rehabilitering og utvidelse av ledningsnett.

Null- energihus

**I Tyskland har man
bygget et hus som
utelukkende får energi
fra sola.**

Solstrøm får pærene til å lyse. Oppvarming, både av selve huset og av vann, sørger solfangeren for. Den henter varme fra sola og lagrer det i en enorm tank. Noe av varmen omdannes til hydrogen. På den måten kan man ta vare på overskuddet av energi fra sommermånedene. I tillegg brukes hydrogenet i gass-komfyr.

Huset er godt isolert, særlig mot nord. Store vindusflater vender mot sør, og slipper inn lys og varme.

Ifølge Der Spiegel mener produsenten at de har laget en framtidig salgssuksess. Men foreløpig er huset altfor dyrt til at mannen i gata har råd til det: Det koster rundt 200 000 mark mer enn et vanlig hus med samme størrelse. Det tilsvarer omtrent 850 000 norske kroner.

— Teknisk sett vil det ikke være noe problem å bygge et tilsvarende hus i Norge, sier Fritjof Salvesen leder for forskningsprogrammet «Effektive og fornybare energiteknologier».

— Men foreløpig er slike løsninger hinsides all økonomi. Det må sees på som et tidlig eksperiment, både i norsk og tysk sammenheng. Per i dag er det mest aktuelt å bruke slike løsninger som tilskudd til vanlig strøm-forsyning, og her er det et stort potensiale for økonomisk forsvarlige løsninger, sier Salvesen.

— Det krever mye energi å lage teknisk avanserte løsninger som i det tyske null-energihuset. Hvordan blir det totale energiregnskapet?

— Jeg kjenner ikke regnestykkene til dette huset, men generelt kan jeg si at selv veldig avanserte hus har positive energiregnskap.

Genmodifisert suppe i norske mager

Norge har hittil ikke godkjent markedsføring av genmodifiserte produkter. Trolig får du likevel genmodifisert mat på spisebordet i løpet av høsten. Men du får ikke greie på hva det er.

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

Margarin, kjeks, suppe, dressing, olje, sjokolade, morsmelkerstatning og majones... Utallige varer kan inneholde genmodifisert soya denne høsten. Uten at forbrukerne får vite det.

Amerikanerne har godkjent en genmodifisert soyabønne. Den dyrkes på over 4 millioner dekar i USA, og blir blandet med resten av soyabønnene landet skal selge på det internasjonale markedet i høst. Derfra kjøper Norge sine soyaprodukter.

Produkter med genmodifisert soya må merkes. Forbrukerne har rett til å vite hva de spiser, sier Stine Wohl Sem i Forbrukerrådet. Men foreløpig ser det ikke ut til at hun får gjennomslag. USA vil ikke merke soyabønnene sine. EU-landene, som har godkjent import av bønnene, har ikke blitt enige om noe regelverk for merking av genmodifiserte

produkter ennå.

Sem mener allikevel det er mulig for bedrifter som forer soya å finne ut om bønnene kan være genmodifiserte.

— Det skal være mulig å spore produksjonssted. Kan hende koster det mer, men det er fullt mulig hvis man bare vil. Se på produksjon av økologiske varer, for eksempel. Det går fint å sortere dem fra vanlige varer.

Ingen strategi

— Vi avventer utviklingen, sier direktør Odd R. Bjørnstad i Denofa. Bedriften importerer 300 000 tonn soyabønner årlig.

— For det første er forskerne uenige om genmodifisert soya har negativ eller positiv effekt på helse og miljø. For det andre vil vi uansett ha liten påvirkningskraft som en bitte liten part i et kjempemarked.

Bjørnstad sier at Denofa vil foretrekke ikke-modifisert soya. Hvis prisen er den samme kommer de til å kjøpe fra leverandører som garanterer at varen ikke er genmodifisert. Samtidig tviler han på at man kan stole på slike garantier.

— Vi vil aldri kunne sjekke om garantien holder mål, og

Politikerne må presse

Sem mener det er viktig at norske politikere påvirker FN's standardiseringskommite for mat i internasjonal handel, codex. Hun håper Norge kan bidra til at codex forlanger obligatorisk merking av genmodifiserte produkter.

Truer med boikott

Stine Wohl Sem mener man bør være forsiktige med å mobilisere til storstilt for-

brukerboikott.

Helge Christie i GATT WTO-kampanjen derimot, oppfordrer til boikott. Han jobber med å mobilisere motstand i Norge, og oppfordrer norske organisasjoner slutte seg til et opprop. Det krever forbud mot de genmodifiserte soyabønnene, obligatorisk merking og oppfordrer til boikott. Hittil har 500 organisasjoner i 75 land skrevet under på oppropet.

kan derfor aldri være 100 prosent sikre. Det eneste jeg kan garantere er ikke-modifiserte produkter inntil 15. november i år. Inntil da selger vi nemlig fjorårets avling.

Ikke noe problem

Norges Kooperative Landsforening (NKL) har markedsført seg som spesielt miljøbevisst og opptatt av merking av genmodifiserte produkter. Selskapet har imidlertid ingen strategi for å møte den genmodifiserte soyaen fra USA.

— Vi vil jobbe aktivt med dette når norske myndigheter skal ta stilling til søknader om markedsføring av genmodifiserte planter og dyr, sier Marit Bjerkås i NKL.

— Er det ikke et problem at genmodifiserte varer i mel-

lomtiden kan snike seg inn i butikkhyllene fordi soyaen på det internasjonale markedet ikke er merket?

— Jo. I så tilfelle vil vi stille krav til leverandørene om at de dokumenterer at varene ikke inneholder genmodifisert soya, sier Bjerkås, som ikke er i tvil om at det er praktisk mulig: — Helt klart. I handelen stilles det krav om sporbarhet av råvarene både til produsenter og importører.

EU-butikker reagerer

I EU har en rekke butikkkjeder reagert. EuroCommerce — en organisasjon som representerer en tredel av alle butikkjedene i EU — har i et brev til den amerikanske soyabønneforeningen bedt om at genmodifisert soya skilles ut.

— Slagbjørnen er ikke avviker

— Myten om slagbjørnen må avlives sammen med «grassbjørnen» - bjørner flest spiser sau hvis de får en sjans.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnaes

— Norsk bufehold er utviklet i en tid da målet var å holde Norge rovdryffritt. Myndigheter og miljøbevegelse, herunder Norges Naturvernforbund, er derfor på villspor i rovdyrpolitikken når de tror bjørn og sau kan leve i de samme områdene.

Dette er et av flere friske spark i en ny bok viltforvaltning skrevet av Tor Punsvik og Torstein Storaas.

Hvis vi skal bygge opp og sikre en bjørnestamme her i landet kan vi ikke skyte alle sammen. Det betyr at det ikke kan drives sauehold i kjerneområdene for bjørn, uten at dette vil skape voldsomme konflikter, sier Tor Punsvik til

N&M Bulletin.

Punsvik, som til daglig er viltforvalter hos fylkesmannens miljøvernavdeling i Vest Agder, mener myndighetene må ta konsekvensene av den kunnskapen som finnes. Det vil bli langt flere bjørner i grensetraktene mot Sverige i årene som kommer, og dagens murring mellom rovdyrtilhengere og -motstandere vil bli til et brøl dersom det ikke gjøres noe. Sauen må vekk fra kjerneområdene.

På samme måte må vi gå beinhardt til verks i de områdene der vi har gitt sauene forkjørsrett. Siden bjørnen er vanskelig og svært kostbar å spore om sommeren bør vårjakt på snø kunne være et alternativ.

Knallhardt press

Selv om Punsvik mener mange sauebønder må legges ned driften, har han forståelse for den situasjonen de befinner seg i.

— De som driver med sau

er under et knallhardt press. Dette har med såvidt forskjellige ting som økonomi, følelser og dyreetikk å gjøre. Folk finner buskapen sin drept eller skadd. Bjørnen ødelegger også ofte avlsarbeidet ved at den tar de beste sauene.

Derfor er det viktig at myndighetene opptre på en anstendig måte og betaler en klemmelig erstatning til de som kutter ut sauedrift i bjørneområdene. De som fortsatt ønsker å drive med sau bør ikke få ordinær rovdyrerstatning.

I kjerneområdene i Hedmark er det 23 000 sauer. Disse utgjør nitti årsverk. Halvparten av dem som driver med sau har dette som tilleggsnæring.

I og med at sauene er biinntekt for veldig mange er ikke tiltaket så drastisk som det høres ut.

Ingenting virker på bjørn

Punsvik har liten tro på andre virkemidler enn adskillelse i konflikten mellom bjørn og

sau. Gjeting har vært forsøkt, men bjørnen opererer om natten og dyra må taes inn dersom tiltaket skal være effektivt.

— Hva med kjemiske stoff?

— Det er under utprøving. Men mens man ennå har håp om å finne midler til å avverge angrep fra jerv og gaupe tyder ingenting på at slike hjelper mot bjørn.

Naturvernforbundet har gjennomført et prosjekt med gjeterhunder.

Jeg vet det har vært gjort endel forsøk men jeg har minimal tro på dette. Erfaringene så langt tyder ikke på at dette vil være et fullgodt tiltak.

Punsvik har heller ikke tro på andre saueraser.

Ikke når det gjelder bjørn. Erfaringer viser at eldre spel-raser er bedre egnet i utmark. Forsøk fra Fosen viser at gaupe tar mer dala-sau enn spel sau. En bjørn tar det den finner — her har rasen ingenting å si.

Flere uhell ved atomkraftverket i Litauen

Aktiviteten ved atomkraftverket Ignalina i Litauen har blitt stoppet flere ganger de siste ukene på grunn av ulykker. Verket har reaktorer av samme type som Tsjernobyl.

N&M Bulletin
Audun Garberg

11. september ble reaktor 1 ved Ignalina atomkraftverk stengt. Den offisielle forklaringen er en oljelekkasje i reaktoren. Uhellet skjedde bare åtte dager etter at reaktoren ble satt i drift. Da hadde

reaktoren vært stengt etter at det oppsto en lekkasje fra kjølesystemet 27. august.

Ignalina har to reaktorer av Tsjernobyl-typen, og verket er regnet som et av verdens farligste. Reaktor nummer 2 er for tiden stengt på grunn av vedlikehold, og skal settes i drift igjen 15. oktober.

Neste år skal en sikkerhetsvurdering av atomkraftverket være ferdig. Da skal myndighetene sette en timeplan for når verket skal nedlegges. Men mange ønsker å holde verket i gang så lenge som mulig fordi det produserer landets billigste energi. Tre

fjerdedeler av landets elektrisitet produseres av Ignalina.

Ignalina ligger 100 mil sørøst for Oslo — drøyt

halvparten av avstanden til Tsjernobyl.

ODAL MEIERI
FELLESMEIERIET
2100 SKARNES

 Norzink AS

STØTT
BELLONA

Kreft dreper PVC-arbeidere

74 arbeidere ved en PVC-fabrikk i Italia fikk kreft på 70-tallet. Det er mer enn 17 prosent av de som jobbet ved fabrikk i tiåret.

En pensjonist som tidligere jobbet ved PVC-fabrikk i Porto Marghera nær Venezia har laget en rapport om de mange

krefttilfellene ved fabrikk. På vegne av organisasjonen Medicina Democratica har han gransket dødsfallene til 84 arbeidere ved fabrikk. 68 av arbeiderne døde av kreft, mens seks andre er blitt uføre av kreft.

(International Toxics Investigator)

Lilleborg

Felleskjøpet
fiskefor as

TeamTec AS

PB 12
4901 Tvedestrand
Tlf: 37 16 10 00 Faks: 37 16 10 07

G Gardermoen
Fjernvarme
Postboks 233, 2051 Jessheim
Ringveien 31, Jessheim

Sagt og skrevet

— Naturvern gir sult

«Vi må ikke forhindre u-land i å bruke av naturkapitalen for å bygge opp annen type kapital. Hvis naturvernernes syn på bruken av naturen slår igjennom, vil det utløse veldige sultproblemer i verden.»

Forskningsdirektør Stein Bie i FNs matvare- og landbruksorganisasjon til Klassekampen.

Dødstruet laks

«Vi er i dag i den situasjonen at vi ikke har livskraftige laksebestander, verken på kort eller lang sikt. I alle fjorder der laksen er truet må det innføres forbud mot fiske med krogarn og kilenot. Samtidig må det tas et oppgjør med oppdrettsnæringen.»

Forskningssjef Tor G. Heggeberget ved Norsk institutt for naturforskning til Dagbladet.

Klar for upopulære tiltak

«Svevestøvproblematikken knyttet til piggekk krever en løsning. Vi skal snart finne svaret, og vi er forberedt på at det kan bli tiltak som ikke er særlig populære.»

Statssekretær Torstein Rudihaugen i Samferdselsdepartementet. Arbeiderbladet.

Råd til Hernes

«Vår anbefaling til helseminister Gudmund Hernes er at det nå øyeblikkelig settes ressurser inn på å få kartlagt den helsemessige effekten av kjemikaliebruken i Norge, og at stoffer som fører til sterilitet, misdannelser og kreft snarest blir fjernet.»

Fra leder i Adresseavisen.

— Godt formål, dårlig informasjon

Markedsføringen av TV-aksjonens prosjekter i Russland er misvisende, men formålet er utvilsomt godt.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Rune Castberg, Russlands-eksperten ved Fridtjof Nansens institutt, er ikke nådig i sin dom over TV-aksjonens markedsføring av sine prosjekter i Russland.

— Beskrivelsen er mangel-full og feilaktig både når det gjelder miljøproblemene og selve prosjektene. Aksjonen lover mer enn den kan holde, sier Castberg. Han viser blant annet til at informasjonen gir inntrykk av at energiforbruket i Russland kan halveres med enkle midler.

I et intervju med Dagbladet slakter Castberg prosjektene under overskriften «— Tynt prosjekt». Nå presiserer han at kritikken ikke gjelder prosjektene, men en informa-

sjonsfolder fra TV-aksjonen.

— Gjengivelsen av mine sitater var ikke satt inn i den rette sammenheng. Dette var en kommentar til presentasjonen, sier Castberg.

— Kan ha oppstått feil

TV-aksjonen '96 — Miljø for livet, har to prosjekter i Russland. Det ene prosjektet skal støtte russiske miljøorganisasjoners arbeid med energi. Det andre prosjektet går til informasjon og aktivisering av skoleelever i energispørsmål.

— Har dere hatt det så travelt med å markedsføre prosjektene at fakta ikke er blitt sjekket grundig?

— Som ved alle TV-aksjoner har arbeidspresset vært stort, og jeg kan ikke se bort fra at det er oppstått feil, men i så fall skal vi rette dem opp, sier informasjonsleder Olav Rokseth i TV-aksjonen. Han presiserer at det kun dreier seg om en kopi som ikke har gått i store opplag.

Godt formål

Selv om Rune Castberg slakter informasjonen fra TV-aksjonen, synes han formålet med prosjektene er godt.

— Å støtte den russiske miljøbevegelsen er utvilsomt et godt formål, det samme gjelder opplysningsarbeid i opinionen. De beskrivelsene jeg nå har sett av prosjektene virker saklige og greie.

— Er det fornuftig at russiske miljøorganisasjoner må lage prosjekter og søke om støtte til disse fra TV-aksjonen?

— Jeg synes det høres fornuftig ut. Når pengene kommer fra Norge er det riktig å kontrollere at de går til formål i overensstemmelse med miljøinteressene fra norsk side.

Castberg understreker at det er svært viktig at de som skal gjøre den norske delen av arbeidet har kunnskap om russiske forhold, både når det gjelder språk, samfunn og miljøspørsmål.

Sponsor-trøbbel for TV-aksjon

30 bedrifter har til nå sagt ja til å gi penger til TV-aksjonen. NSB topper lista med sitt bidrag på 1,5 millioner. Men oppfordringer om boikott skaper problemer, likevel ligger aksjonen godt an i forhold til fjorårets.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Fire bedrifter har inngått sponsoravtaler med årets TV-aksjon — Miljø for livet. Sponsoravtalen gir bedriftene en viss mulighet til å bruke TV-aksjonen i sin egen markedsføring. Foruten NSB, gjelder det Norges Kooperative Landsforening med 600 000 kroner og UNI Storebrand med 500 000 kroner. I tillegg

kommer en avtale med Sten & Strøm Invest sine 23 kjøpesentre om informasjonsspredning og innsamling av penger i uka fram til selve innsamlingsdagen 20. oktober. Denne avtalen har en anslått verdi på tre millioner.

Boikott-trøbbel

Målet til TV-aksjonen var å få inn ti millioner i næringslivs-støtte før selve aksjonsdagen. Og arbeidet med å skaffe flere givere vil pågå helt fram til denne dagen. Men oppfordringene om boikott fra blant annet kommuner i Nordland har gjort det vanskeligere å samle inn penger fra bedrifter. Boikott-truslene har kommet fordi WWF Verdens Naturfond, som er en av organi-

sasjonene bak innsamlingen er kritisk til norsk hvalfangst.

— Hvalfangst er ikke så viktig for bedriftene, men mange vil ikke inngå samarbeid med en aksjon som det er strid om, sier markedsjef Merete Fonstad-Smith i TV-aksjonen.

Likevel har hun sikret seg støtte fra i alt 30 forskjellige bedrifter, inkludert de fire sponsorene. De fleste gir penger, mens andre bidrar ved for eksempel å gi gratis reiser eller samle inn penger i sine forretninger. På tross av trøbbel ligger TV-aksjonen godt an i forhold til Frelsesarmeens aksjon i fjor. De hadde fått inn totalt 6,3 millioner kroner fra næringslivet da aksjonen var over.

Vindmøller skal drive tog

Vindmøller kan i fremtiden drive togene i Danmark. 80 store møller kan dekke elektrisitetsbehovet til Danmarks Statsbaner (DSB). Nå vurderer DSB kostnader og hvor møllene skal plasseres.

N&M Bulletin
Audun Garberg

En beregning gjort for DSB viser at 80 store (1500 kW) vindmøller kan levere like mye strøm som årsforbruket til jernbanen. Nå er DSB i ferd med å utrede den praktiske gjennomføringen, en utredning som skal gjøres ferdig innen neste sommer.

— Vindmøllenes produksjon er svært avhengig av hvor de står. Vi har regnet el-produksjonen i forhold til mid-

dels god plassering, men håper selvsagt å få til en bedre plassering, sier Jørgen Madsen, ingeniør i DSB.

Hvis DSB bestemmer seg for å gå i gang med utbygging av vindmøller, kan oppføringen gå raskt. Fra bestillingsdato tar det seks måneder til møllen er ferdig oppført og leverer strøm. Med middels til god plassering av vindmøllene vil investeringen være lønnsom for DSB, sammenlignet med dagens energipriser i Danmark.

Reduserer CO2-utslipp

I fremtiden kommer strømforbruket på lokaltogene i København til å synke. Likevel vil DSBs totale strømforbruk øke på grunn av omlegging fra diesel til elektrisitet. Madsen mener DSB dermed

kan bidra til at Danmark når sitt klimamål om 20 prosent CO2-kutt fra 1988 til år 2005.

— Jernbanen kan løse mye av samferdselens problemer med å nå CO2-målet. Med kombinasjonen flere passasjerer og mer elektrisk drift forsynt av vindmøller kan jernbanen alene fjerne noen prosent av CO2-utslippene fra trafikken.

Utviklingen av vindmøller har skjedd i et raskt tempo. Vindmøllene DSB skal sette opp produserer 100 ganger mer elektrisitet enn vindmøllene som ble satt opp i 1980. I Norge skal Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk sette opp syv møller av samme type. Den første møllen etter planen komme opp neste år. I dag har selskapet fem vindmøller.

Danmarks energi- og miljø-

minister Svend Auken har satt som mål at energiproduksjonen fra vindmøller skal tredobles innen år 2005. Dersom DSB realiserer sine planer vil de alene oppfylle mer enn ti prosent av Aukens vindmølle-mål.

Ingen NSB planer

— Vi har ingen umiddelbare planer om å investere i vindmøller. Vi har en annen situasjon med bruk av fornybar energi her i landet, sier informasjonssjef Mia Brambani i NSB. NSB kjøper elektrisitet for 100 millioner kroner i året. Statsbanene bruker drøyt 500 GWh, et behov som etter DSBs regnestykke kan dekkas av under 200 vindmøller. Tre fjerdedeler av strømmen brukes til å drive banene på det sentrale Østlandet.

Et av Norges største trykkerier bidrar **aktivt** til spredning av informasjon om vårt miljø.

Kontakt oss!

GCS

Besøksadr.: Tvetenvæien 32 • Postadr.: P.B. 32, 0611 Oslo
Telefon: 22 65 20 10 • Telefax: 22 65 43 30

The only
thing foam kills,
- is the fire.

The HotFoam Fire Fighting System
protects you and the environment from the harmful
consequences of extinguishing fires.

UNITOR

Unitor AS, PO Box 300 Skøyen, N-0212 Oslo, Norway
Tel: + 47 22 13 14 15 - Fax: + 47 22 13 45 00

Redere vil redusere utslipp fra skip

Rederiforbundet er positiv til strengere regler for å redusere forurensningen fra skip. Rederne støtter også forslaget om strengere regler i Nordsjøen enn andre steder.

N&M Bulletin
Audun Garberg

En kommende rapport viser at det er teknisk mulig å fjerne 95 prosent av NOx-utslippene fra skip. I tillegg kan utslippene av gassene SO₂ og VOC reduseres kraftig, viser rapporten som ble omtalt i forrige utgave av Natur & miljø Bulletin.

— Vi er svært positive til tiltak som kan redusere utslippene fra skipsfarten, sier seksjonsleder Arne K. Jørgensen i Norges Rederiforbund.

Jørgensen åpner for miljøtilpassede avgifter på skip, slik at avgiften blir høyest for de største forurenserne. I Sverige har Redarefören-

ingen, havnesjefene og Sjøfartsverket gått sammen og foreslått en slik ordning.

Vil ikke ha særregler

Rederiforbundet støtter forslaget om at Nordsjøen blir et spesialområde, med strengere regler mot forurensning enn andre steder. I den internasjonale maritime organisasjonen (IMO) pågår forhandlinger om å gjøre både Nordsjøen og Østersjøen til slike områder. Landene rundt Østersjøen er blitt enige om å opprette en slik sone. Nå jobber Norge sammen med de andre nordiske landene og Tyskland for at også Nordsjøen får slik status.

— Vi er prinsipielt imot at det opprettes spesielle løsninger for enkelte områder. Vi ønsker globale løsninger, med like regler over alt, sier Jørgensen. Rederiforbundet vil likevel ikke sette seg på bakbeina for å hindre en

spesialsone, og har forståelse for at vi kan bli nødt til å gå veien om en spesialsone for å få strengere globale krav på lengre sikt.

Internasjonal avtale utsatt

IMO har ennå ikke klart å bli enig om regler for å begrense luftforurensningen fra skip. Arbeidet har pågått siden 1990, og regelverket skulle spikres på en diplomatkonferanse i mars neste år. Nå er konferansen utsatt nok et halvår for å få tid til ytterligere forhandlinger.

Uenigheten dreier seg blant annet om innholdet av svovel i bunkersolje. Ett av forslagene som ligger på bordet er en øvre grense på fem prosent, noe som ligger godt over dagens gjennomsnitt på 2,8 prosent. Dersom forslaget blir vedtatt vil det neppe redusere utslippene av svoveldioksid.

EU når ikke CO₂-mål

EU følger nå den norske regjeringen og varsler at de ikke vil nå målet om å stabilisere CO₂-utslippet innen år 2000.

EU's miljøbyrå varsler at unionen ikke vil klare å nå sitt CO₂-mål, men beveger seg stadig lenger vekk fra målet. Byrået kommer ikke med forslag til hvordan målet kan nås, men nøyer seg med å konstantere at det ikke vil skje. De anslår at utslippene vil vokse med fem prosent fram til år 2000, i forhold til 1990, og at veksten vil fortsette etter det.

Viktig mål

Samtidig slår miljøbyrået fast at det er viktig å redusere CO₂-utslippene: «I følge vitenskapen er det nødvendig å redusere utslippene i industrilandene med minst 30-55 prosent i 2010 — i forhold til 1990 — hvis man skal redusere den alvorlige risikoen for økosystemer, matvareproduksjon og utsatte kystområder.»

I perioden 1990 til -94 falt EU's CO₂-utslipp med to prosent, men fallet klarer ikke å oppveie den forventede veksten, skriver avisen Information.

Miljø og frihandel

Danske politikere forbereder en debatt om frihandel og miljø på verdensplan i oktober. Formålet er å påvirke forberedelsene av den første ministerkonferansen i frihandelsorganisasjonen GATT, skriver avisen Information.

Gengjær gir miljø-drivstoff

Svenske forskere har genmodifisert gjær, slik at den kan lage drivstoffet etanol av treflis, halm og andre organiske rester fra jordbruket.

Etanol som drivstoff er brukt lenge, men da med for eksempel sukkerrør som råstoff. Eller overskuddsvin, som i Italia og Spania. Dagens svenske etanol-busser går på drivstoff fra disse landene.

Gjæren har ikke greid å gå på flis og halm før den fikk tilført gener fra en spesiell bakterie. Dermed kan Sverige bli selvforsynt med et drivstoff som avgir mindre miljø- og helsefarlige utslipp enn bensin og diesel. Samtidig gjør det landet mindre avhengig av store oljeproducenter, skriver Dagens Nyheter.

Miljøkalenderen

24. september: Lær av de flinkeste. MiljøRapporten og Tomorrow arrangerer konferansen «Environmental Benchmarking in Europe». World Trade Center, Stockholm. Mer info: 0046 824 3480.

26. — 27. september: Konferanse: Miljø og ressursbruk — Hvilket regnskap skal vi kreve. Arrangør: Norsk Naturforvalterforbund, tlf. 2244 7877.

30. september: Seminar om retur av elektronikkavfall. Oslo. Arrangør: Norsas, tlf. 2273 0840.

Oktober: Internasjonal fagmesse for miljørettet utstyr og teknologiske tjenester, Lyon. Mer info: Franske fagmesser, 2242 1860.

3. oktober: Forskningsdagene '96 på Transportøkonomisk institutt. Mer info: Kirsten Vaas, TØI, tlf. 2257 3800.

8. oktober: Møte om Norsk Jernbaneplan 1998 — 2007 hos Vegdirektoratet i Oslo. Påmelding til TØI, tlf. 2257 3800.

10. oktober: Biobrensel dagen '96. Norges Varesmesse, Oslo. Mer info: 6384 0414.

14. — 18. oktober: TØI-kurset '96. Transportøkonomisk institutt. Mer info: Kirsten Vaas, TØI, tlf. 2257 3800.

15. — 16. oktober: Transportdagene ved Høgskolen i Molde. Mer info: 5151 6855.

16. — 17. oktober: Offshore drift og vedlikehold, med bl.a. miljø som tema, i Bergen. Arrangør: Norsk Petroleumsforening, tlf. 5599 7236.

20. oktober: «Miljø for livet». NRKs TV-aksjon til inntekt for miljøvern.

23. — 25. oktober: «Miljøledning» — konferanse om sikkerhet, helse, kvalitet og miljø i Stock-

holm. Arrangør: Institute for International Research AB. Tlf. 0046 823 0210.

23. — 29. oktober: Internasjonal skogskonferanse i Kuusamo, Finland arrangert av Taiga Rescue Network. Mer info.: 00 358 0630 300.

4. — 15. november: Forhandlinger om biodiversitetskonvensjonen, Buenos Aires.

5. — 6. november: Rensdager i Grimstad. Fagseminar om biologisk fosfor/nitrogrenfjerning og slambehandling. Arrangert av Høyskolen i Agder, Grimstad kommune og NKF. Mer info: 3725 3000.

13. — 17. november: World Food Summit i Roma. FN-konferanse om matvaresikkerhet.

25. — 29. november: Forhandlinger om nye miljøavtaler i regi av ECE-konvensjonen, Geneve.

— Landbruksveier behandles godt nok

— Landbruksveier får grundig nok behandling, mener skogbrukssjef i Midtre Gauldal, Ola Huke.

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

I forrige nummer skrev Natur & Miljø Bulletin om Direktoratet for naturforvaltning (DN) som kritiserer behandlingen av landbruksveier for å være for enkel. Det ble påpekt at forslag til nye forskrifter legger opp til at landbruksveier unntas fra behandling etter Plan- og bygningsloven. Isteden vil skog- eller jordbrukssjefen avgjøre

saken. Ifølge DN står slike utbygginger ofte i konflikt med natur- og friluftsinnteresser, og direktoratet ønsker behandling etter Plan- og bygningsloven blant annet fordi saken da må ut på offentlig høring.

— Selv om landbruksveiene behandles etter Plan- og bygningsloven, har man ingen sikkerhet for at saken kommer ut på høring. Teknisk etat kan godt ta avgjørelsen alene, sier Huke. Han påpeker ellers at slik som ordningen er i dag, er det i prinsippet kommunestyret som avgjør utbygging av landbruksveier.

— Men ansvaret for avgjørelsen er delegert, enten til

et hovedutvalg eller skog- eller jordbrukssjefen. Behandling etter Plan- og bygningsloven innebærer kanskje noe mer byråkratiarbeid, men neppe en tryggere behandling, mener Huke.

Natur & miljø Bulletin

På jakt etter nye folk?

Annonser i N&M Bulletin!

Vi kommer ut hver 14. dag, og retter oss mot lesere innen offentlig forvaltning, utdanning, forskning, politikk og media. Vi leses av store deler av norsk miljøforvaltning, blant annet hele Miljøverndepartementet.

Derfor bør Natur&Miljø Bulletin være et naturlig sted å annonsere for din bedrift, når du skal søke etter nye folk. Stillingannonse samles på en plass, med felles heading.

Bruk Natur&Miljø Bulletin når nye miljø- og naturvernstillinger skal besettes!

For mer informasjon og bestilling av annonser, kontakt Naturvernforbundets Markedskontakt, tlf. 22 71 92 20.

Miljøvernprisen 1996

Akershus fylkeskommune skal i år dele ut sin miljøvernpris for sjuende gang, og ønsker å motta forslag på egnede kandidater som bor eller virker i Akershus.

Personer, foreninger, grupper eller offentlige organer, som har gjort en særlig innsats for miljøvernet, eller bedrifter som har utviklet produkter, tjenester eller prosesser med klar miljøprofil, kan få prisen.

Akershus fylkeskommunes miljøvernpris består av et bilde med plakett og et prisbeløp på kr 25.000. Det er utarbeidet statutter for prisen og et eget oppnevnt utvalg foretar innstillingen av kandidater.

■ Skriftlig forslag på kandidater med begrunnelse må være postlagt senest 1. oktober 1996. Forslag merkes "Miljøvernpris" og sendes til:

Fylkesrådmannen i Akershus, Schweigaards gate 4, 0185 Oslo.

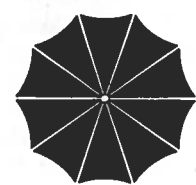
Akershus fylkeskommune

ENØK

Spør HRE Hamar-regionen
Energiverk

Vangsveien 73, 2300 Hamar
Telefon 62 51 70 00
Telefaks 62 51 71 23

Vesta

Trygghet for generasjoner

Med Rockwool isolasjon bidrar du til et bedre miljø.

Både for deg selv og dine omgivelser.

ROCKWOOL® ISOLASJON

– Norges mest brannsikre

A/S Rockwool Tlf. 22 02 40 00 Fax. 22 15 91 78

Vi tenker miljø:

Noen fordeler med fasadepersienner

- Er effektiv – holder varmen ute
- Bedre arbeidsmiljø med lavere innetemperatur
- Kan seriekoples opp til 20 kvm. og gir lavere totalkostnad
- Har best solskjermingsfilter
- Gir lavere investeringer og driftskostnader på klimaanlegg
- Hindrer effektivt mot innsyn
- Gir bra utsyn og lysinnslipp

Kjell's markiser
TOTALLEVERANDØR I SOLSKJERMING

ABB

Hovedkontor:
Bergerveien 12, Postboks 94,
1361 BILLINGSTAD
Telefon 66 84 30 60

Dyrt å verne

Dersom verden skal lykkes i å bevare noe av regnskogen i Brasil, må de rike landene punge ut med mer penger.

IPS

Roberto de la Cruz

I perioden 1992-1994 ble ytterligere ti prosent av jungelen i Brasil snauhogd, men avskogningen foregår likevel nå i et noe slakere tempo enn tidligere.

Ifølge det tyske bistandsdepartementet forsvinner hvert år 15,5 millioner hektar av skogsarealet i Amazonas, et forhold som kan få dyptgripende virkninger for verdens klima.

Dyrt pilotprosjekt

Den brasilianske miljøvernminister Gustavo Krause sier at hans regjering nå har endret politikk overfor urbefolkningen. Man innser at urfolk må få leve i skogene på sine egne premisser og ta vare på sin egen kultur. For øyeblikket disponerer de et territorium på 950.000 kvadratkilometer.

Et pilotprosjekt vesentlig finansiert av de såkalte G7-landene har stablet på benene 1,9 milliarder kroner som skal finansiere prosjektet fram til 1999. Tyskland alene dekker 60 prosent av denne summen, eller rundt 1,1 milliard kroner. EU og Storbritannia skyter hver inn 195 millioner kroner, mens USA og Japan bidrar med 130 millioner hver.

Tysklands bistands- og økonomiminister Carl Dieter Spranger mener det er nødvendig med langt større kapitalinnsats. Det blir derfor nødvendig å gå ut med en henstilling til det private næringsliv om støtte. Det er foreløpig klart at EU vil skyte inn ytterligere 100 millioner kroner. Men både Verdensbanken og andre tunge finansieringsinstitusjoner må delta.

NORGES NATURVERNFORBUND er landets største natur- og miljøorganisasjon med ca. 30.000 medlemmer. Vi har 165 fylkes- og lokallag over hele landet. Forbundet er knyttet til flere internasjonale organisasjoner og nettverk. Forbundets sekretariat ligger i Oslo og har ca. 50 ansatte. Vi kan tilby et inspirerende og meningsfylt miljø med utfordringer på både faglig og mellommenneskelig plan.

Rådgiver/seksjonsleder

til seksjon for samferdsel, energi og klima

Arbeidet omfatter alle samferdselssaker. Som en del av dette vil du få ansvar for oppfølgingen av vårt engasjement i f.t. utbyggingen av Gardermoen. I perioden 1. februar 1997 til 1. februar 1998 vil du fungere som leder for seksjonen og i tillegg ha ansvaret for energi- og klimaspørsmål. Lederoppgaven inkluderer også planlegging, økonomi og personalsaker.

Rådgiver/seksjonsleder

til seksjon Naturarven (arbeid med klassisk naturvern)

Arbeidet vil være innen naturforvaltning med vekt på arealplanlegging, biologisk mangfold, skogbruk og vannkraftutbygging. I perioden frem til september 1997 vil du fungere som leder for seksjonen og i tillegg ha ansvaret for planlegging, koordinering, økonomi og personale.

For rådgivere/seksjonsledere gjelder:

Vi tenker oss at du har relevant høyere utdanning og har god kjennskap til natur og miljøsaker. Du må ha evne til samarbeide med andre og til å oppnå resultater ved å arbeide systematisk. Vi setter pris på om du er initiativrik og kommer med idéer. Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger kan fås av gen.sekr. Terje Kronen, seksj.leder Anne-Johanne Enger eller adm.sjef Knut Martin Johansen på tlf. 22 71 55 20.

Markedskonsulent

i vår medlems- og markedsseksjon.
Stillingen er foreløpig et engasjement frem til 31.12.98.

Vi bygger opp vårt markedsarbeid. Er det noe for deg å følge opp privatmarkedet (medlemmer og givere), gjennomføre markedsaktiviteter, utarbeide salgs- og produktmateriell, tiltak for verving av medlemmer og medlemspleie?

Vi vil gjerne at du primært har bakgrunn i markedsføring/økonomi og med erfaring/innsikt i organisasjonsarbeid. Du må ha evne til å jobbe stukturt, være analytisk og ha god kjennskap til databaseverktøy.

Eventuelle spørsmål om stillingen kan rettes til seksjonsleder Helge Solberg eller adm.sjef Knut M. Johansen på tlf. 22 71 55 20.

For alle stillingene gjelder:

Søknader med vitnemål og attester sendes Norges Naturvernforbund, Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo, innen 25. september 1996.

LA NATUREN GA I ARV ♦ NATURVERNARET 1995

Returadresse:

Natur & Miljø Bulletin

Boks 2113 Grünerløkka

0505 Oslo

12 • N&M Bulletin**Nr. 16 • 20. september • 1996**

Verdens «snilleste» bjørn

Den skandinaviske bjørnen er verdens fredeligste. Norske forskere har møtt bjørn 114 ganger uten at bjørnene har fullført ett eneste angrep mot dem.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Nye tall fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) viser at bjørnene i Norge er lite å være redd for. I gjennomsnitt har det vært 0,35 bjørneskader per år i Skandinavia de siste tyve årene. Det har ikke forkommet dødsfall. I forhold

til andre steder i Europa er dette lave tall. I Sørøst-Europa døde åtte prosent av de som ble skadet av bjørn.

Selv om disse bjørnene, i følge NINA, har et høyere konfliktnivå med mennesker, har instituttet benyttet tallene som utgangspunkt og regnet ut sansynlighet for å bli drept av bjørn i Skandinavia. Utrekningene viser at med 0,35 bjørneskader i året kan det forventes 0,028 dødsfall per år. Det vil i praksis si et dødsfall i Skandinavia hvert 36. år.

Angriper ikke

I sine 114 møter med

skandinaviske bjørner har forskere fra NINA til gode å oppleve et fullført bjørneangrep. Bare i 4 prosent av tilfellene har bjørnen utført skinnangrep for å skremme.

Tallene viser at det likevel bare er et tidsspørsmål før noen blir drept av bjørn i Skandinavia. Selv om sansynligheten er liten for at dette vil skje i Norge mener instituttet at viltmyndighetene bør lage en handlingsplan dersom det skulle skje.

Syv skader i Sverige

Syv mennesker er blitt skadet av bjørn i Skandinavia de siste 20 årene, samtlige i Sverige.

Seks av de syv ofrene var jegere. Fem av bjørnene var skutt på. I flere av tilfellene var det bjørnunger, hund, hi og kadaver med i bildet. Dette er faktorer som kan gjøre bjørnen mer aggressiv.

Av 43 skader og 27 dødsfall i perioden 1750-1962, var faktorer som skadet bjørn, kadaver, unger og at personer slo bjørnen til stede i 83 prosent av tilfellene.

Det siste dødsfall etter bjørneangrep i Skandinavia skjedde i Norge i 1906. I dette tilfellet ble bjørnen overrasket mens den spiste på et kadaver.

Ikke spill død hvis bjørnen liker søppel

En bjørn på to bein er ikke truende. Et gevær eller en skvetten hund kan derimot føre til farlige situasjoner for den som støter på bjørn. Du bør heller ikke spille død hvis bjørnen er vant til å spise søppel.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Nye momenter i Norsk institutt for naturforskning (NINA) bjørnerapport kan være til nytte for den som møter bamsefar, eller -mor, i skogen. Flere myter om bjørnen stemmer dårlig med det forskerne har funnet ut.

Som for eksempel at bjørnen er sint når den står på to bein.

En bjørn som står på bakbeina blir ofte oppfattet som truende, mens den egentlig bare ønsker å skaffe seg oversikt over situasjonen.

En bjørn som blåser eller brøler er derimot mer aggressiv. Slik adferd kan tyde på at den forsvaret et kadaver eller unger.

Ikke løp!

Bjørner angriper sjelden når de ikke er skadeskutt eller overrasket. Den som kommer over en bjørn bør, dersom vedkommende ikke er oppdaget, trekke seg stille tilbake, og absolutt ikke løpe. Er man oppdaget bør man ikke prøve å skjule seg, men gi seg ytterligere til kjenne.

NINA oppfordrer til forsiktighet for den som har

med seg gevær under et møte med bjørn. Om du bør skyte bør overveies nøye. Fem av syv personer som er skadet i Skandinavia de siste tyve årene har blitt angrepet av bjørn som er såret.

Hunder kan lage krøll

Hunder forårsaket ofte truende adferd hos bjørnen i NINA-forskernes møter med bjørn. Oftest var aggresjonen rettet mot hunden og ikke personene. Udressede og skvetne hunder kan forverre situasjonen. En skvetten hund kan for eksempel komme springende tilbake til eieren med bjørnen etter seg.

Ikke slipp ryggsekken

For di fullførte angrep forekommer svært sjelden har

ikke NINA data som kan gi råd om hva folk bør gjøre hvis bjørnen angriper for alvor. Noen råd finnes likevel:

Slipp noe som kan fange bjørnens oppmerksomhet, men ikke ryggsekken, den beskytter. Prøv å klatre opp i et tre eller komme unna på annet vis.

I siste instans er det mulig å late som om man er død. Legg hendene over nakken og ansiktet mellom knærne i fosterstilling. I følge NINA bør man ikke «spille død» dersom bjørnen er vant til å spise søppel. Da kan den ha mistet den naturlige redselen for mennesker, noe som kan føre til at den angriper kraftigere enn normale bjørner.